

## LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 3/2005 vp

**Hallituksen esitys Euroopan unionin sotilasesikunnan ja unionin käyttöön mahdollisesti asetettujen esikuntien ja joukkojen sotilas- ja siviilihenkilöiden asemasta tehdyn sopimuksen, korvausvaatimuksista luopumisesta Euroopan unionin kriisinhallintaoperaatioiden yhteydessä tehdyn sopimuksen sekä Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välillä niiden joukkojen asemasta tehdyn sopimuksen toisen lisäpöytäkirjan hyväksymisestä ja laeiksi sopimusten ja pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta**

*Ulkoasiainvaliokunnalle*

### JOHDANTO

#### *Vireilletulo*

Eduskunta on 4 päivänä helmikuuta 2005 lähettäessään hallituksen esityksen Euroopan unionin sotilasesikunnan ja unionin käyttöön mahdollisesti asetettujen esikuntien ja joukkojen sotilas- ja siviilihenkilöiden asemasta tehdyn sopimuksen, korvausvaatimuksista luopumisesta Euroopan unionin kriisinhallintaoperaatioiden yhteydessä tehdyn sopimuksen sekä Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välillä niiden joukkojen asemasta tehdyn sopimuksen toisen lisäpöytäkirjan hyväksymisestä ja laeiksi sopimusten ja pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 268/2004 vp) valmistelevasti käsitel-

täväksi ulkoasiainvaliokuntaan samalla määrännyt, että lakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto ulkoasiainvaliokunnalle.

#### *Asiantuntijat*

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Ronald Wrede, ulkoasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Ilari Hannula, oikeusministeriö
- finanssineuvos Antero Toivainen, valtiovarainministeriö.

Lisäksi puolustusministeriö on antanut kirjallisen lausunnon.

## HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Brysselissä marraskuussa 2003 Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn sopimuksen Euroopan unionin sotilasesikunnan ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 17 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen tehtävien, myös harjoitusten, valmistelemiseksi ja toteuttamiseksi Euroopan unionin toimielinten käyttöön mahdollisesti asetettujen esikuntien ja joukkojen palvelukseen siirrettyjen sotilas- ja siviilihenkilöiden sekä jäsenvaltioiden tätä varten Euroopan unionin käyttöön asettamien sotilas- ja siviilihenkilöiden asemasta sekä Brysselissä huhtikuussa 2004 Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn sopimuksen jäsenvaltion toiselle jäsenvaltiolle esittämistä korvausvaatimuksista, jotka koskevat sellaiselle omaisuudelle, jonka jäsenvaltio omistaa, jota se käyttää tai jolla se toimii, Euroopan unionin kriisinhallintaoperaation yhteydessä aiheutunutta vahinkoa tai tällaisen operaation yhteydessä sattunutta jäsenvaltion sotilas- ja siviilihenkilöiden loukkaantumista tai kuolemaa, ja että eduskunta hyväksyisi joulukuussa 1997 tehdyn Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välillä niiden joukkojen asemasta tehdyn sopimuksen toisen lisäpöytäkirjan sekä lait sopimusten ja pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Euroopan unionin joukkojen asemasta tehdyssä sopimuksessa määrätään Euroopan unionin sotilasesikunnan ja muiden Euroopan unionin toimielinten käyttöön asetettujen esikuntien ja joukkojen sotilas- ja siviilihenkilöstön asemasta sekä unionin jäsenvaltioiden tällaisten

joukkojen käyttöön asettaman sotilas- ja siviilihenkilöstön asemasta.

Euroopan unionin joukkojen asemasta tehtyä sopimusta täydentää korvausvaatimuksista luopumisesta Euroopan unionin kriisinhallintaoperaatioiden yhteydessä tehty sopimus, jota sovelletaan silloin, kun vaatimukset johtuvat aavalla merellä tai kolmannen maan alueella tehdystä teosta.

Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimusvaltioiden ja rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden joukkojen asemaa koskevan sopimuksen toisessa lisäpöytäkirjassa määrätään, että sopimuspuolet sitoutuvat noudattamaan keskinäisissä suhteissaan Pariisissa vuonna 1952 kansainvälisten sotilasesikuntien asemasta tehtyä pöytäkirjaa tarvittavin mukautuksin.

Euroopan unionin joukkojen asemasta tehty sopimus ja korvausvaatimuksista luopumisesta Euroopan unionin kriisinhallintaoperaatioiden yhteydessä tehty sopimus tulevat voimaan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä siitä, kun viimeinen Euroopan unionin jäsenvaltio on ilmoittanut valtiosääntöoikeudellisten menettelyjensä päätökseen saattamisesta. Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimusvaltioiden ja rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden joukkojen asemaa koskevan sopimuksen toinen pöytäkirja on tullut kansainvälisesti voimaan huhtikuussa 1999. Pöytäkirja tulee Suomen osalta voimaan Suomen hyväksymiskirjan tallettamispäivänä. Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan valtioneuvoston ja tasavallan presidentin asetuksilla säädettävänä ajankohtina samaan aikaan kuin sopimukset ja pöytäkirja tulevat Suomen osalta voimaan.

## VALIOKUNNAN KANNANOTOT

### *Perustelut*

Hallituksen esityksellä on saatettu eduskunnan hyväksyttäväksi kolme erillistä, toisistaan riippuvaa sopimusta, jotka käsittelevät Euroopan

unionin toimielinten käyttöön mahdollisesti asetetun sotilas- ja siviilihenkilöstön asemaa. Sopimukset sisältävät määräyksiä henkilöstön oikeudellisesta koskemattomuudesta virantoimituksessa, rikos- lainkäyttö- ja kurinpitovaltaa kos-

kevan toimivallan jakautumisesta, vahingonkorvausvaatimuksista luopumisesta sekä tietyistä hallinnollisista ja prosessuaalisista pakkokeinoista ja turvaamistoimenpiteistä. Sopimusmääräykset sisältävät selkeitä poikkeuksia Suomen viranomaisten siviili-, rikos- ja hallinto-oikeudellisesta lainkäyttö- ja tuomiovallasta. Hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen nojalla valiokunta pitää Euroopan unionin oman sopimusjärjestelmän luomista perusteltuna ja sopimuksia hyväksyttävänä mutta kiinnittää erityistä huomiota muutamiin Euroopan unionin joukkojen asemasta tehdyn sopimuksen (EU SOFA) sisältämiin määräyksiin.

Valiokunta katsoo, että EU SOFA:n sisältämä raja oikeudellisesta koskemattomuudesta noudattaa tavanomaisesti kansainvälisten järjestöjen palveluksessa olevien henkilöiden erioikeuksia ja vapauksia ja on siten hyväksyttävissä. EU SOFA:n 12 artikla koskee poliisioikeuksien käyttämistä leireissä, laitoksissa, esikunnissa ja muissa tiloissa sekä myös niiden ulkopuolella. Artiklan 1 kappale jättää tulkinnanvaraiseksi, kenellä on oikeus käyttää poliisin valtuuksia lähettäjävaltion tiloissa oleviin muihin kuin lähetettyihin joukkoihin kuuluviin henkilöihin. Valiokunta pitää tärkeänä, että edellä esitetyn osittain tulkinnanvaraisen määräyksen yhteensovitus Suomen oikeusjärjestelmän kanssa varmistetaan myöhemmin mahdollisesti vastaanottajavaltion kanssa tehtävässä sopimuksessa.

EU SOFA:n 17 artiklassa määrätään rikoslainkäyttö- ja kurinpitovaltaa koskevan toimivallan jakautumisesta lähettäjä- ja vastaanottajavaltion kesken. Lähettäjävaltion tuomiovalta perustuu siihen, että henkilöstö kuuluu heidän lähetettyihin joukkoihinsa. Vastaanottajavaltion viranomaiset voivat käyttää tuomiovaltaa henkilöstöön ja heidän huollettaviinsa, kun kyse on vastaanottajavaltion alueella tehdyistä rikoksista, jotka ovat sen lainsäädännön mukaan rangaistavia. Sopimusmääräykset antavat lähettäjävaltion viranomaisille kuitenkin oikeuden yksinomaiseen tuomiovaltaan, kun kyseessä on rikos, joka on rangaistava lähettäjävaltion mutta ei vastaanottajavaltion lainsäädännön nojalla. Tällaisiin rikoksiin kuuluvat muun muassa valtion turvallisuuteen liittyvät rikokset. Määräykset antavat yksinomaisen tuomiovallan myös vastaanottajavaltiolle päinvastaisessa tilanteessa. Saamansa selvityksen mukaan valiokunta pitää perusteltuna, että Suomi antaisi Ruotsin ja Itävallan tavoin sopimuksen hyväksymisen yhteydessä selityksen, jonka mukaan Suomi ei tulkitse EU SOFA:n 17 artiklan tarkoittavan lähettäjävaltion tuomioistuinten oikeutta käyttää tuomiovaltaa Suomen alueella.

### **Lausunto**

Lausuntonaan lakivaliokunta esittää ulkoasiainvaliokunnalle,

*että ulkoasiainvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.*

**LaVL 3/2005 vp — HE 268/2004 vp**

Helsingissä 18 päivänä maaliskuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

|      |                          |                                 |
|------|--------------------------|---------------------------------|
| pj.  | Tuija Brax /vihr         | Petri Salo /kok                 |
| jäs. | Esko Ahonen /kesk        | Pertti Salovaara /kesk          |
|      | Lasse Hautala /kesk      | Minna Sirnö /vas                |
|      | Tatja Karvonen /kesk     | Timo Soini /ps                  |
|      | Petri Neittaanmäki /kesk | Astrid Thors /r                 |
|      | Heli Paasio /sd          | Marja Tiura /kok                |
|      | Lyly Rajala /kok         | Jan Vapaavuori /kok (osittain). |
|      | Tero Rönni /sd           |                                 |

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kirsi Pimiä.